

НАУЧНИ СКУП
 „СРБИЈА И СТРАТЕГИЈСКА РАСКРШЋА“
 – Реч приређивача –

У организацији Катедре стратегије Школе националне одбране и Института за стратегијска истраживања,¹ 30. септембра 2016. године у Дому Гарде, одржан је научни скуп: „Србија и стратегијска раскршћа“ („ИСИКС 2016“) под слоганом „Промишљати о прошлости, разумети садашњост и креирати будућност“. Научни скуп је био посвећен сагледавању и процени дугорочних стратегијских трендова и појава на глобалном, регионалном и националном нивоу, као и развоју стратегијског мишљења као важне претпоставке решавања најзначајнијих стратешких проблема Републике Србије, како из области безбедности и одбране, тако и шире.

Иницијатива за одржавање научног скупа у 2016. години, потекла је након обележавања јубилеја шест деценија постојања и рада Школе националне одбране Војне академије у 2015. години и одржавање више радно-стваралачких активности (сабор, форум, научни скуп и свечана академија).

Школа националне одбране и Институт за стратегијска истраживања спадају у значајне образовне и научно-истраживачке јединице Министарства одбране, које су допринеле да у оквиру војног школства и Војске Србије, још почетком 80-тих година прошлог века, започне разматрање и заснивање војне стратегије као научно-наставне дисциплине у оквиру ратне вештине и система војних наука (наука одбране). У том процесу одржана су четири научна скупа из области војних наука (науке одбране), тематски усмерених на подручја војне доктрине и војне стратегије, под називима: „Војна наука“ (1971); „Војна наука и војна доктрина“ (1997); „Научна изграђеност војне стратегије и основни чиниоци њеног развоја“ (2001), и „Науке одбране“ (2011). Такође, у оквиру обележавања јубилеја Шест деценија постојања и рада Школе националне одбране Војне академије (2015) на научном скупу и форуму изложени су запажени радови (дискусије) од значаја за развој теорије и унапређење праксе из домена војне стратегије.

¹ Идеју о припреми, одржавању и заједничком наступу на научном скупу, прихватио је Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране Министарства одбране и активност је уврштена у План научноистраживачке делатности Министарства одбране и Војске Србије за 2016. годину. На тај начин операционализован је задатак постављен Војној академији, пре неколико година, да се периодично организује један научни скуп на тему науке о одбрани, односно реч је о континуитету развојне линије високог војног образовања.

Школа националне одбране и Институт за стратегијска истраживања као образовне и научно-истраживачке јединице Министарства одбране имају дугу традицију и престижне резултате у изградњи војно-стратешке мисли, стратегијских погледа, унапређењу метода стратегијског планирања, развоју престижних командних и лидерских способности бројних војних и цивилних руководилаца из земље и иностранства. Школа националне одбране и Институт за стратегијска истраживања се континуирано и систематски баве стратегијским промишљањем и на научно заснован начин настоје да обезбеде услове за изградњу стратегијских опција Републике Србије. Оне спадају у једне од водећих институција не само у систему одбране, већ и у академској заједници Републике Србије, због чега уживају висок друштвени репутет. Истовремено, сложеност тематике која је разматрана на скупу нужно је захтевала ангажовање шире научне заједнице, што је научни скуп и показао.

Научноистраживачка делатност у Министарству одбране и Војсци Србије је организована са циљем остваривања основних, примењених и развојних истраживања и откривања нових научних сазнања и метода усмерених на развој и јачање способности система одбране да одговори на садашње и будуће изазове, ризике и претње безбедности Републике Србије. Располагање поузданим резултатима истраживања из различитих области услов је за извршавање мисија и задатака Војске Србије и подизања ефикасности Војске у свим њеним сегментима. Такав став према науци значајно је утицао да на научни скуп позовемо научне раднике из различитих области важних за дефинисање и идентификовање кључних чинилаца од значаја за решавање стратешких проблема за систем безбедности, одбране и војну делатност у целини.

Увиђајући потребу за даљим развојем стратегијске мисли и изграђивањем способности стратешког промишљања у области безбедности и одбране, а у настојању да се пружи допринос у идентификовању кључних чинилаца од значаја за решавање стратешких проблема са којима се Република Србија може суочити у будућности, на научном скупу „Србија и стратегијска раскршћа” обрађене су следеће тематске целине:²

- Развој теорије и праксе стратегијског мишљења као претпоставке унапређења безбедности и одбране Републике Србије,
- Теоријска и практична изграђеност Стратегије и Војне стратегије,
- Стратегијска раскршћа у прошлости – историјске поуке,
- Глобално геополитичко престојавање и војно-политичке промене у Европи – стратегијске импликације, и
- Стари-нови изазови, ризици и претње – стратегијско-доктринарне дилеме у области безбедности и одбране.

Радови приказани на научном скупу представљају резултат напора научне и стручне јавности из Републике Србије и држава у непосредном окружењу, да се свеобухватно размотре теоријски и практични аспекти дугорочних стратегијских трендова и појава на глобалном, регионалном и националном нивоу, као и идентификовања кључних чинилаца за решавање најзначајнијих стратешких проблема Републике Србије, како из области безбедности и одбране, тако и шире.

² На научном скупу презентована је 48 радова у којима су 72 аутора изложила резултате својих истраживања из теорије, праксе и релевантног законодавства.

Тематска целина „Развој теорије и праксе стратегијског мишљења као претпоставке унапређења безбедности и одбране“ бавила се питањима сложене међузависности између теоријског промишљања безбедности и практичног деловања државних органа и институција Републике Србије. Јасно је да без адекватне теоријске основе нема ни изградње ефикасног и рационалног система безбедности. С друге стране, чињеница је да уколико теорија није узела у обзир све кључне карактеристике безбедносних изазова, ризика и претњи не може бити речи о поузданости стратегијске научне мисли. О томе говори читав историјски развој стратегијског промишљања од Сун Цуа, Тукидида и Макијавелија, преко Жоминија и Клаузевица, великана српске војне мисли, до модерних теоретичара стратегије, па је разматрање наведене проблематике неопходно и научно оправдано.

Тематска целина „Теоријска и практична израђеност Стратегије и Војне стратегије“ разматрала је питања места и улоге Стратегије одбране у нормативно-правном и стратегијско-доктринарном систему, анализом и компарацијом постојећих решења као и предлозима могућих опција за измене стратегијских докумената и стварање услова за јачање научних потенцијала у наведеној области. Надаље, тематска целина се бавила преиспитивањем постојећег појмовно-категоријалног апарата којим располаже наша стратегијска мисао, као и могућностима примене појединих страних и сопствених искустава.

Тематска целина „Стратегијска раскршћа у прошлости – историјске поуке“ обрадила је питање еволуције стратегијског промишљања и деловања, са посебним акцентом на искуство Србије и деловање њених државних институција у различитим историјским периодима. Будући да постоји јасна свест да без изучавања историјских корена савремених догађаја нема ни поузданих и на науци утемељених предвиђања, наведена тематска целина је замишљена као научни допринос квалитетнијем сагледавању стратегијских околности у којима се одлучивало и деловало у прошлости. Како је то давно истакао Жомини, стратегија је престала да буде скуп војних знања неопходних војсковођама да воде рат, већ је реч о „ратној политици“ која кључно утиче на исход рата и реализацију националних интереса. У том контексту схваћено, значајно је да се изнова преиспитају поуке из прошлости.

Тематска целина „Глобално геополитичко престројавање и војно-политичке промене у Европи – стратегијске импликације“ бавила се питањима процена савремених геополитичких процеса, који представљају својеврстан прелазни период од монополарног ка мултиполарном међународном поретку. У том контексту се анализира позиција Републике Србије, као релативно мале државе у глобалним размерама сагледавано, али са одређеним потенцијалом утицаја у постконфликтном региону Западног Балкана. Република Србија се определила за европске интеграције, али и војну неутралност, те је њен спољнополитички положај у многоме специфичан, што се консеквентно одражава и на стратегијском плану и захтева дугорочну процену и планирање.

Тематска целина „Стари – нови изазови, ризици и претње – стратегијско-доктринарне дилеме у области безбедности и одбране“ анализира је чињоце такозваног класичног приступа безбедности у савременим условима, али и утицајима све израженијих нових изазова, ризика и претњи, као што су глобални исламистички екстремизам, информационо ратовање и друго. Као једна од кључних дилема наведене про-

блематике издваја се потреба држава за сарадњом у области безбедности и одбране како би се заједнички супротставиле све израженијим безбедносним изазовима у време када моћ држава опада услед све већег утицаја међународних организација, мултинационалних компанија и других недржавних субјеката на међународне односе.

За ово издање Војног дела приређено је 11 радова припадника Школе националне одбране и Института за стратегијска истраживања којима су јасно и целовито изложени глобални, регионални и национални безбедносни изазови, ризици и претње и други актуелни безбедносни проблеми, као и њихова рефлексија и утицај на националну безбедност. Такође, радови су допринели идентификовању кључних чинилаца од значаја за решавање стратешких проблема са којима се Република Србија може суочити у будућности. Радове осталих аутора који су својим садржајем допринели успешној реализацији научног скупа нисмо могли уврстити у Војно дело због његовог ограниченог обима.

Такође, у овом издању у целини је приказано излагање министра одбране мр Зорана Ђорђевића с обзиром да садржајно обухвата и наглашава нека од најзначајнијих спољнополитичких опредељења и ставова политике националне безбедности Републике Србије, као и велики број других питања које намеће динамика савремених међународних односа и безбедносних изазова а који захтевају пуну пажњу академске и стручне јавности, а била су предмет овог научног скупа.

Радови објављени на научној скупци подржали су напоре Школе националне одбране и Института за стратегијска истраживања у будућности, у потреби за континуираним одржавањем научних скупова ради унапређења система образовања и усавршавања кадра у области безбедности и одбране, како у Србији тако и у региону.

Будући да је способност прилагођавања новим околностима најзначајнија особина стратешког мишљења и деловања, изабрани радови представљају само један покушај у низу да се обезбеди континуитет разматрања нових геополитичких и стратешких околности и модалитета стратешких одговора на постојеће изазове.

Научна заснованост овог скупа пружила је поузданији основ за процес доношења одлука у систему одбране. На скупци је истакнуто да је знање и развој науке најјаче оружје у савременом свету, због чега је смисао научног скупа била прилика да се истакне изузетан значај стратешког промишљања, као и дугорочног процењивања и планирања у сфери одбране и безбедности, као важних претпоставки за примерене стратешке одговоре и правовремено и рационално ангажовање националних одбрамбених ресурса, а све у интересу заштите националне безбедности.

Научни скуп несумњиво је допринео даљем јачању научно-наставних основа стратегије и пружио сазнања институцијама (и организацијама) наше државе, друштву и нашој заједници која могу послужити за неопходно потребну успешнију реакцију на савремене облике угрожавања безбедности, те тако и систему националне безбедности, Министарству одбране и Војсци Србије у одбрани наше отаџбине Републике Србије.

Сумирајући резултате на крају научног скупа учесници су се сагласили да се безбедносни изазови, ризици и претње мењају као и све друго у животу. Безбедносни и одбрамбени системи се свакодневно суочавају са променама које се дешавају у њиховом окружењу и у њима самима, било да се ради о новим безбедносним догађајима и трендовима, новим законима или новим технологијама. Свака промена је истовремено и шанса и опасност, и оба та аспекта нам стварају проблеме.

Овакве околности нас стављају у ситуацију, а историја и развој нашег друштва и Србије то и потврђују, да се према ономе што се дешава око нас, и нарочито на стратегијским раскршћима, морамо односити активно и проактивно. Речју, морамо се активно прилагођавати променама безбедносног окружења које су нас задесиле и, исто тако, треба да се проактивно односимо према оним променама чији су наговештаји већ уочљиви и препознатљиви, не смемо да будемо учмали и ригидни.

На крају уместо закључка можемо констатовати да наш ум треба да буде непрестано отворен према променама, а то најбоље потврђују речи Иве Андрића које кажу да „ток догађаја у животу не зависи од нас никако или врло мало, али начин на који ћемо догађаје поднети зависи у доброј мери од нас самих”, дакле, на то треба трошити снагу и обраћати пажњу.

пуковник
др *Мирослав Талијан*